

Region Västernorrland
871 85 HÄRNÖSAND

Vårdgivare
Region Västernorrland

Ärendet
Egeninitierat tillsynsärende gällande villkor vid medicinering.

Beslut
Inspektionen för vård och omsorg (IVO) konstaterar följande brister

- Informationen i samband med förskrivning av centralstimulerande läkemedel är olämpligt formulerad då patienter kan få uppfattningen att urinprovtagning inte är frivillig.

IVO förutsätter att Regionen vidtar åtgärder för att säkerställa att information till patienter är utformad på ett sådant sätt att patienten inte upplever sig tvingad att genomföra en övervakad urinprovtagning.

IVO vidtar i nuläget inte några ytterligare åtgärder med anledning av bristerna men kan komma att följa upp beslutet.

Skälen för beslutet

IVO:s bedömning

Det har i ärendet framkommit att Region Västernorrland begär övervakade urinprov av samtliga patienter som får förskrivet centralstimulerande läkemedel. Det framgår av den information som vårdgivaren lämnar till patienter att patientens läkemedelsbehandling kommer att avslutas om patienten inte lämnar drogtest.

En patient får inte helt nekas vård för att denne motsätter sig urinprovtagning. Av 5 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, framgår att hälso- och sjukvården ska bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Det innebär bl.a. att hälso- och sjukvården ska vara av god kvalitet, bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet och att patientens behov av kontinuitet och säkerhet i vården ska tillgodoses.

Om en god och säker vård med den aktuella behandlingsmetoden inte kan erbjudas patienten utan att prover tas så ska patienten få tydlig information kring detta och erbjudas en alternativ behandling.

Vårdgivaren har uppgett att en bedömning görs av läkare om patienten inte vill lämna prover. Detta framgår dock inte av patientinformationen. IVO anser att patientinformationen ger intryck av att provtagning måste ske.

Av 2 kap. 6 § regeringsformen framgår att varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp. Skyddet får enligt vissa förutsättningar begränsas genom lag. En enskild person kan frivilligt gå med på att drogtestas genom att ge sitt samtycke. Att medverka i ett drogtest är känsligt från integritetssynpunkt, inte minst när det är frågan om slumpvisa tester. Frivilligheten måste därför vara helt säkrad. Det får inte vara så att den enskilde av någon anledning känner sig tvingad att delta i drogtestet. Vill den enskilde inte låta sig drogtestas får denne heller inte utsättas för direkta eller indirekta påtryckningar eller repressalier.

JO har i ett beslut (dnr. 2017/18 s 99) konstaterat att det inte är lämpligt att vårdinrättningar använder sig av informationsmaterial eller blanketter som ger intryck av att samtycke till utredningskontakter är en förutsättning för att behandling ska komma i fråga.

IVO finner därför att vårdgivaren behöver formulera om sin information i samband med förskrivning av centralstimulerande läkemedel så att patienter inte kan få uppfattningen att urinprovtagning inte är frivillig.

Omständigheterna i ärendet

IVO mottog information från en patient angående att Region Västernorrland infört obligatoriska blod- och urinprov vid förskrivning av centralstimulerande läkemedel. Vårdgivarens riktlinjer bekräftar att urinprovtagning begärs av samtliga patienter som får centralstimulerande läkemedel förskrivna.

Av yttrande från tf. verksamhetschef Anna-Karin Drewsen framgår att urinprovtagning är en del i uppföljningen av centralstimulerande läkemedel. Vårdgivaren har valt att ha urinprovet som rutin för läkemedelsuppföljning, både vid misstanke om missbruk och för slumpmässiga test. Det är för att säkerställa att de har en patientsäker CS-behandling. Det är upp till föreskrivande läkare att ta ställning till om fortsatt CS-behandling är aktuell om patienten inte lämnar urinprov enligt vårdgivarens riktlinjer.

Vid inspektion den 6 maj 2019 förtydligade vårdgivaren att det inte görs någon individuell bedömning angående vilka som ska lämna

prover, utan det måste alla patienter göra. För det fall proverna är positiva eller att patienten vägrar att lämna prover gör läkaren en bedömning om patienten ska ha medicinering med centralstimulantia.

Av vårdgivarens rutin för patientinformation kring medicinering med centralstimulantia framgår bland annat följande. Du har diagnosen ADHD/ADD och ska påbörja eller fortsätta medicinering med centralstimulantia som är ett narkotikaklassat läkemedel. För att fortsatt förskrivning av medicinen ska ske är det viktigt att du hanterar medicineringen på ett ansvarsfullt sätt genom att följa de punkter som står i detta dokument.

- Är drogfri, och lämnar drogtest då detta efterfrågas.
- Kommer till de uppföljningar hos läkare och sjuksköterska som du kallas till.

Om du inte kan hantera din medicin på ett ansvarsfullt sätt så måste behandlingen med läkemedel avslutas.

Underlag

- Yttrande från tf. verksamhetschef Anna-Karin Drewsen
- Region Västernorrlands rutin/regel Centralstimulantia, patientinformation NPF mottagningen” (fastställd 2012-11-19, reviderad 2017-12-13)
- Region Västernorrlands Riktlinjer för drogscreening, psykiatri öppenvård (fastställd 2013-05-08, reviderad 2017-02-27)
- Region Västernorrlands riktlinje för insättning och uppföljning vid centralstimulantia behandling (fastställd 2016-08-26)
- Inspektionsprotokoll från den 6 maj 2019, ärende 15474/2019

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Gitte Larsson. I den slutliga handläggningen har inspektören Cecilia Wilstrand deltagit. Inspektören Rebecca Mörk har varit föredragande.

För Inspektionen för vård och omsorg

Gitte Larsson

Rebecca Mörk

Detta beslut får inte överklagas enligt 10 kap 13 § PSL.